

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <Paderborn, Bischof, II.>

Lemgoviae, 1714

Liber III. De Illustrissimi Principis in fundanda Academia consilio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-8040

PANEGYRICI,
DIE NATALI
ACADEMIÆ THEODORIANÆ
PADERBORNENSIS,

Ejus Illustrissimo Principi Fundatori oblata,

LIBER III.

De Illustrissimi Principis in fundanda
Academia consilio.

CAPUT I.

Proœmium.

QUOD, Princeps Illustrissime, honesti li-
beri suæ adversum Parentes, & suæ stir-
pis auctores pietatis esse putant, ut cum
eos omni officio colant, tum eorum
præclare factis cognoscendis, atque
commemorandis plurimum delecten-
tur: eodem videmur nos, quique un-
quam in hac Academia bonis litteris inservient, erga te
optimum, ac præstantissimum ejus parentem animo esse
debere. Est igitur profecto nostrarum partium, postea-
quam de Westphalia, atque Paderborna, quæ est Acade-
miæ quasi patria, nonnulla dicta sunt, ut de tuis quoque,
Princeps Illustrissime, laudibus differamus. At enim
video jam illam tuam omnium dictorum factorumque
moderatricem, ac magistram Modestiam, ad hanc solam
mentionem laudis contraxisse frontem, & tristiore, quam
adhuc, vultu accipere orationem meam. Sic enim illa
te jam inde à prima infantia finxit, atque formavit, ut
cum

cum omnia unius Dei causa facias, à quo omnia sunt profecta, Deum ipsum sat magnum tuarum virtutum pretium putes: ut proinde anxie semper verenti, ne vel aliud ac Deum spectasse, vel aliquid ejus munerum ascriptisse tibi videre, molestia fit atque fastidio omnis tuarum rerum commemoratio. Atque hanc equidem, tuam, Princeps Optime, submissionem animi, semper fateor, pro eo ac debui, tanquam cœlestem in hoc dignitatis fastigio virtutem, sum veneratus: tamen hodiernus dies nonnullam mihi dubitationem attulit, essetne tali tempore illi de jure suo cedendum, atque paulisper, publici commodi causa, ab illa consuetudine deflectendum. Sic enim cogitabam: si id vereatur tua modestia, ne tua laus quicquam de Dei gloria decerpat, nunc profecto illud esse cum de tua laude filere sit nefas, quoniam nisi te publice laudato, Dei gloriam obscurari necesse est. Non enim Deus, cum hanc tibi Academiae fundandae cogitationem objecit, paucis mortalibus consulebat, sed compluribus late terris, atque populis: non ad fructum exigui temporis, sed ad perpetuitatem sequentium seculorum: non viles, atque incertas utilitates, sed sapientiae lucem, solidae gloriae segetem, adjumenta sempiternae salutis, felicitatis praesidia comparabat. His talibus tantisque muneribus ut gratiae, quas Deo certe debemus, aliqua ex parte respondeant, par est, eas non in arcana tantum, ac tacita cogitatione, sed publicis, illustribusque mandatis monumentis, in media hominum luce versari. Quod si ita est, qui fieri potest, ut, cum beneficia quae Deus Opt. Max. Te Princeps Illustrissime administro, nobis praestitit, palam celebrentur, de eo, quod abs te praclare gestum est, sileatur? Verebar deinde judicia posterorum. Quid enim existimas illos esse dicturos, si tuum tanti beneficii auctoris nomen ad eos absque ulla transmiserimus, vel tuorum commemoratione meritorum, vel nostrae testificatione pietatis? Num causam dicere licebit, quin nos omnium mortalium inveniustimos,

mos, atque ingratissimos fuisse judicent? Tametsi enim nihil est tibi gloriosius, quam, cum tanta perfeceris, nihil gloriæ amore fecisse, tamen posteaquam, pro rerum gestarum claritudine, gloria te sequitur vel invitum, nostra certe caussa tibi lætandum est, cum his operibus tuis magnificis, atque præclaris gloriam tribuimus, quæ nisi in laude poneremus, nunquam induceremus animum, ut, quod unum optas, his abs te nobis paratis commodis uteremur. Qui enim illum merita laude privat, cujus beneficium habet, is profecto satis ostendit ejus se beneficii fructu non moveri. Atque hæc quidem succurrebant reputanti, quid nostram in te pietatem deceat, & quid virtutibus tuis debeatur. Sed quoniam attendendum quoque fuit quid modestia tua, quid aures ferre possent, faciendum mihi visum est, ut tua, Princeps Illustrissime, caussa, laudatione quidem abstinerem, ne tamen sumum Fundatorem, ac Parentem Academia quondam ignoraret, breviter, quid in ea instituenda consilii sis secutus exponerem. Ita enim fore confidebam, ut neque posteros quicquam eorum fugeret, quæ scire interesset, neque tuæ modestiæ negotium facerem. Tametsi enim nihil horum absque tua laude dici potest, ita tamen dicentur, ut non in iis laus tua, sed eorum utilitas quæ sita videatur, in quorum commoda tantum curarum, opumque contulisti.

CAPUT II.

*Illustrissimum Principem, in fundanda Academia sua,
& Majorum præclaræ indoli respondere
voluisse.*

AC licet arduum, & fortasse temerarium videatur Principum, qui, ut fastigio, ita quadam mentis altitudine Deo sunt ceteris mortalibus propiores, consilia perscrutari velle, & exponere; tamen, quemadmodum ex iis, quæ in rebus creatis cernimus, non nihil interdum de proposito divinæ mentis assequimur;

m

ita

ita in iis quæ publicæ commoditatis amore abs te, Princeps Sapientissime, adhuc facta sunt extant nonnulla vestigia, in quibus tua salutaria consilia, quasi descripta legimus. Quid quod, in ipsa quoque tua indole, natalibus, genere, est quiddam, quo facile, ut ad alia præclare gerenda, tum ad meditandam Academiam exstimulatum esse cognoscimus? Quanquam enim ut est quisque maxime generosus animus, ita genus, & proavos, & quæ, ut canit ingeniosus Poëta, non fecimus ipsi, minime ad se pertinere ducit; tamen postquam semel est animus virtutis amore inflammatus, hunc è claro genere fructum capit, quod eorum facta intuens, à quibus est progenitus, ne degener videatur, elaborat. Atque hunc stimulum legimus in divinis quoque litteris admoveri: Sic enim Divus Paulus Timotheum suum alloquitur: *Recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habitavit primum in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quod & in te. Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam DEI, quæ est in te.* Hoc præceptum ab Apostolo datum Episcopo, minime tibi, Princeps optime, prætereundum putasti. Videbas enim in nobilissima tua Furstenbergiorum familia tot seculis integerrimam fidem Catholicam, non sine insigni aliarum virtutum comitatu, ut verbo Apostoli utar, habitasse. Numerabas in iis complures, qui non vulgarem eruditionem, rerumque usum sibi pepererant: multos, qui in altiore dignitatis gradu positi, Remp. consiliis, & opera sustentarant: in plerisque omnibus eximia quædam in Deum pietas, facilitas, atque omnibus in rebus modestia, & publicorum commodorum amor. Nam, ut alios præteream, quanta gravitate & sapientia fuisse accepimus ab avum tuum Wennemarum Furstenbergium? quanta vitæ sanctimonia ejus conjugem Cordulam à Galen? De qua illud accepimus, solitam tanto Christi pro nobis dira passi amore exardescere, ac vicissim optare aliquid ejus causâ molestiarum exorbere, ut linteorum omni mol-

I. Tim. I.
v. 5.

mollitie deposita, laneo duntaxat vestitu, nudisque pedibus facellum crebro adiret eo intervallo ab avita domo difficum, quantum inter locum, ubi Christus damnatus est, & Calvariæ collem interest. Quam rem scio levem iis hominibus visum iri, qui totum hoc majorum nostrorum, ut nos sentimus, religionis, ac pietatis, ut ipsi dicere solent, simplicitatis, & superstitionis genus ludificatui habent. Verum non pœnitet me, laudare in nobili femina, quod in Alipio, qui deinde fuit Episcopus, prædicandum sibi putavit Augustinus: velut *fortissimo*, inquit, *domitore corporis, usque ad Italicum solum glaciale nudo pede obterendum, insolito ausu.* At hoc domandi corporis more muſteum hoc Evangelium funditus carer. Quo libentius hæc talia commemoro, Princeps Illustrissime, ut omnes intelligant, solidam illam, virilem, antiquam, Catholicam religionem à majoribus tuis cultam esse. Hanc veluti carissimam hæreditatem adierunt, posterisque reliquerunt, Avustus Fridericus, Satrapa Werlenſis, Electoris Colonienſis Consiliarius, & Pater item Fridericus, Satrapa Bilsteinienſis, cujus integritas, doctrina, prudentia dicendi vis cum in patriæ negotiis, tum in publicis Imperii conventibus sæpenumero cognita est. Hanc una cum lacte ipse suxisti, à lectissima & antiquæ innocentiae amantissima femina Anna Westphael, quam omnibus semper pietatis officiis coluisti. Non est ab his divellendus Joannes Furstenbergius magnus patruus tuus, qui Deo mancipatus in nobili Cœnobio Sigebergenſi, quod D. Anno Colonienſis, accitis è Fructuaria Italiæ viris sanctitate præstantibus, quondam fundaverat, brevi ad eas virtutes, quas domestica disciplina combiberat, sanctiora illa instituta adjungens, tantum profecit, ut facer ille cœtus dignum eum judicaret, cui se & cœnobium regendum traderent. Quod munus ita sustinuit, ut Instaurator dici possit, cum veteris illius disciplinæ, tum rectorum, atque fundorum, itaque clarissima est apud illos ejus nominis memoria & præclaris parta virtutum exem-

Lib. 9. conf.
cap. 6.

exemplis, & opibus, quas assidua rei communis cura, ac
 parsimonia collectas haud modicas successori reliquit.
 Jam vero flagitium sit, si ex hac ipsa inclyta stirpe, Guili-
 elmum Furstenbergium præteream, Ordinis Equitum
 Teutonicorum Sanctæ Mariæ in Livonia Magistrum,
 in quo Principatu Henrico à Galen successit. Huic duæ res
 dissimillimæ egregiam demonstrandæ virtutis suæ facul-
 tatem dedere, Principatus, & adversa fortuna. Nam cum
 florenti ætate sacram illam militiam administrandam ac-
 cepisset, in multiplici reip. perturbatione, consiliis, ac-
 que armis integritatem Catholicæ religionis, dignita-
 temque ordinis sartam tectam conservavit. Quod eo fuit
 difficilius, quod cum frequentibus præliis lacefferetur à
 Moschis, interea neque vicinorum dynastarum dissidia,
 neque orientes jam tum pestiferæ sectæ, res ejus esse quie-
 tas sinebant. Ubi vero jam ingravescente ætate, post
 tantam jactationem, portum sibi quasi quendam pro-
 vidit, & designato sibi successore, in munitam in primis ar-
 cem Vellinum se contulit, ut, quod supererat ætatis in
 honesto otio contereret: ibi vero majus, quam in medio
 mari, naufragium invenit. Nam anno MDLX, cum Mo-
 schi magnis copiis in Harriam, & Lettoniam se effudis-
 sent, tandem cæso Teutonicorum equitum exercitu ex-
 eunte Quintili Vellinum oppidum, quatefactis vi tor-
 mentorum muris, & ignibus in tecta conjectis, cepe-
 runt. Arcem vero ipsam, in qua Princeps versabatur, con-
 scelerati milites, qui in præsidio erant, pacti corporum
 suorum, & omnium, quæ efferre possent, incolumitatem,
 nefarie prodiderunt. Quid plura? direptis, quæ in arce
 erant, Principis opibus, ipsum frustra quiritantem, & fi-
 dem eorum appellantem Moschis dedunt. Neque tamen
 perfidis sua præda diu frui licuit. Nam Moschi re cogni-
 ta spoliatos omnibus quæ rapuerant, inanes dimise-
 runt. Princeps ipse captivus ductus in Moschoviam, il-
 lustre barbaris patientiæ & pietatis exemplum fuit. Cum
 enim templo careret, in quo Romano ritu sacra fierent,
 velut

velut quondam Abraham, sub quercu Mambre, sic *Gen. 18.*
 optimus senex statis temporibus, sub quadam arbore De-
 um colebat. Felicior omnino, qui conservata maio-
 rum religione in exilio, & custodia diem suum obiit, iis,
 qui, illa repudiata, fumosos titulos, & fluxas opes sibi pe-
 pererunt. Etenim Guilielmus noster, quod de Theo-
 dosio Magno scripsit olim D. Augustinus, *Ecclesia se mem-*
brum esse, magis quam in terris regnare gaudebat. Neque *S. Aug. de*
 aliter, atque ille affecta est cætera Furstenbergiorum fa- *civ. De*
 milia, quæ ad hunc usque diem in tanta religionum licen- *c. 26.*
 tia, suæ illi, quam ab optimis majoribus accepit, adhuc
 præclare constitit, quod nostra tempestate tam paucis fa-
 miliis elogium video tribui posse, ut perinde sint raræ,
 atque fluvii, qui in vecti in mare dulces, inter falsas, aquas
 perpetuo retinent. Atque hæc familiæ tuæ laudes, Prin-
 cept Illustrissime, haud paullo magis eam exornant, quam
 illæ ab ejus vetustate, primaque origine decerptæ. Non
 enim desunt, qui & antiquarum tabularum auctoritate,
 & e gentilitiorum insignium forma, & natalis loci situ
 demonstrare se posse confidunt, Furstenbergiam do-
 mum è vetustissima, clarissimaque Comitum Oldenbur-
 gensium stirpe genus ducere: Sed nimirum antiquius ti-
 bi semper fuit illustria majorum tuorum exempla vir-
 tutum æmulari, quam obscuras, & tot sæculis à nostra
 memoria semotas generis tui origines excutere, & per-
 scrutari. Hoc certe Catholicæ religionis studium, quo in-
 flammatus cum alia permulta gessisti digna immortalis
 laude, tum hoc gymnasium condidisti, pia illorum, atque
 attenda educatio, ac disciplina tibi primum inseruit. Ex-
 ornasti deinde, atque auxisti, quod à parentibus acce-
 peras, cum profectus es Coloniam Agrippinæ cui Urbi
 Stanislaus Hosius doctissimus Cardinalis, non dubitat *Hosius in*
 acceptum ferre, quicquid in provinciis circa Rhenum *epist. ad*
 superest integræ, puræque de religione doctrinæ. Ibi *Senat. Co-*
 minime contaminatæ, vel ambiguae fidei magistris usus, *lon.*
 eorum studiorum fundamenta jecisti, quorum fru-

Etum facile vel ex hac tua, affecta jam ætate prompta, & locuplete omnis eruditionis memoria, quam nemo non obitupefcit, æstimamus, Cæterum jam tum illa bonarum tractatione literarum, inducebas animum, plurimum conducere, ad redintegrandum quicquid in religione labefactum est, juventutem ab iis duntaxat magistris liberalibus artibus infici, qui nihil alienum à majorum pietate sentirent. Quo in studio eruditionem cum religionis integritate copulandi tecum faciebant germani tui Fridericus, eximiâ gravitate & prudentiâ vir, Canonicus Moguntinus, &, qui etiamnum vivit, Caspar Furstenbergius duorum Electorum Moguntini, & Coloniensis Consiliarius, supremus Westphaliæ Satrapa, jam pridem in omnibus Imperii conventibus magna cum dignitate, & publico commodo versatus. Neque hæc solum magnorum operum adjuncta domo ad Remp. attulisti; sed præterea, cum plerique omnes claris orti natalibus, immodicis in vestium, ædium, familiæ splendorem jacturis ornare se sperent fortunam suam, ita à majoribus Furstenbergii sunt edocti, atque assuefacti, ut sciant dignitatem generis crebris & illustribus virtutum documentis, non rerum inanium apparatus, luxuque retineri. Hinc illa tua, Princeps optime, in hoc quoque fastigio in victu cultuque frugalitas: domus expers strepitûs, atque turbarum: latus caritate magis tuorum, quam armis septum: denique sumptus in privatum modici, in publicum profusi. Cui enim nullæ sunt insanæ cupiditates, quæ neque exhaustis Reip. vectigalibus expleri possint, ei necesse est opes ad juvandam, ornandamque Remp. superesse. Merito igitur, Princeps Illustrissime, Academia nostra, non tibi modò, sed inclytæ quoque domui Furstenbergiæ ingentes gratias agit, quòd te sustulerit, talemque formavit, cui propter conceptum à teneris veræ religionis, omnisque præclaræ disciplinæ amorem, si quando ad dignum tuis meritis locum pervenires, cupido fundandæ Academiæ facile

cilè posset incidere, neque, propter insignem in omni
vita temperantiam, rerumque omnium modum facul-
tas perficiendi deesset.

CAPUT III.

*Miserum statum, in quo à primo Ecclesiam Pader-
bornensem offendit, Principem in cogitationem
Academiae impulisse.*

QUIS vero DEI in Ecclesiam Paderbornensem eximi-
am voluntatem, atque providentiam satis pro digni-
tate prædicet, qui in ipso tempore, parta cælesti af-
flatu, & domesticis institutis animi tui ornamenta, non
diu cunctatus, ad ejus salutem, dignitatemque conver-
tere dignatus est? Vix inter hujus Ecclesiæ Canonicos
censeri cœperas, cum in te omnium conjecti sunt oculi:
neque quisquam fuit, qui ut tibi honores mandarentur,
canos expectandos putaret. Aliorum virtutem diu peri-
clitatur, & explorat Ecclesia, sæpe experta, eos quoque
quorum senectus omni laude floruerit, prius in illo æta-
tis lubrico, ut non ceciderint, titubasse. Te, in ipso ju-
ventutis flore Præpositum sibi delegit; de robore animi
tui constantiaque, secura. Quod equidem divino nutu
factum arbitror, ut in tempore, Reip. vulnera, quæ paul-
lo post curanda tibi essent, accurate cognosceres. Eo
enim tempore versabatur hæc Ecclesia in potestate Prin-
cipis à Catholica religione alieni, neque multo ante vici-
næ provinciæ gravibus erant ob diffidia de fidei doctrina
motibus jactatæ, quos Gebhardus Truchsesius Archie-
piscopus ducta uxore, & Ecclesiæ contemta auctoritate
excitarat. Itaque omnibus fato quodam temporum ad
studium novarum rerum conversis, & cum iis faciente
ipso, qui corrigere debuit, Antistite, universa rei Ca-
tholicæ cura, huic Admodum Reverendo & nobilissimo
Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Collegio incubuit,
cujus in tuenda majorum religione excubiæ, ac labores di-
gni omnino sunt, quos justissimis laudibus, & gratiis po-
steri-

steritas tota prosequatur. Inter hos eminebat tua, Princeps Illustrissime, animi magnitudo in vincendis rebus adversis, prudentia in capiendo consilio, dexteritas in Ecclesiæ incolumitate ubique procuranda. Itaque cum defuncto Principe de successore deligendo Canonici convenissent, nemini prope dubium fuit, quin, si salvam vellent Ecclesiam, tuæ potissimum fidei credenda esset. Ita omnibus volentibus, & fausta precatione te prosequentibus, Episcopus Paderbornensis es renunciatus. Ibi cum provinciam prope depositam, ac deploratam accepisses, ita persanandam putasti, ut eam aliquando non qualem modo accepisses laceram & afflictam, sed florentem, ornatamque posses successori relinquere. Nihil dico de fortunis, quas prope consumptas repperisti: nihil de ære alieno, quo graviter sane premebatur: nihil de oppositis pignori fundis, ac villis. Taceo non modo nunc exisse ex ære alieno, & quicquid usquam obligatum fuerat bonorum Ecclesiæ, abs te liberatum esse, sed etiam novas arces exædificatas, nova vectigalia constituta. Et quoniam superiore libro nonnulla à me dicta sunt de hac tua ad confluentes Luppia, & Alifonis nova arce, adjiciam quoque de altera nonnihil, quæ Wevelsburgum dicitur. Ferunt in eodem loco antea arcem steterisse, cujus originem Hunnis, sive Hungaris tribuunt. Illi enim priusquam ad Christi fidem, & humanitatem traducerentur, uterant in primis immanes, & efferi, eruptione facta in Saxoniam, & Thuringiam circa annum Domini DCCCXVII, omnia flamma ferroque vastarunt. Ab illis igitur, vel certe contra illos, prodidere quidam arcem primo positam II. à Paderborna milliario, ac restauratam deinde à Friderico Arnsbergæ Comite, qui decessit è vivis anno Christi MXXIII. Venit postea in potestatem nobilium dynastarum in Beuren, atque inde in ditionem Paderbornensium Antistitum. Extructa est abs te, Princeps Illustrissime, forma triangulari, specie sane visenda atque magnifica. Quæ quidem, aliaque ejusdem gene-

Gobelinus
stat. 6.
f. 57.

-1791

generis opera si commemorarem, nihil equidem dicerem à laude Ecclesiastici Principis alienum. Nam etiam noster Magnus Carolus, cum epitaphium carmen, quod Romæ, hodieque in Vaticano visitur, scriberet Hadriano I. Pontif. Maxim. quem summa pietate coluit, hæc inter ejus laudes quoque numeravit:

Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,

Urbs caput, orbis bonos, inclyta Roma tuas.

Sed magis semper es arbitratus ad te pertinere quæ ad animorum sempiternam salutem, & Orthodoxæ religionis incolunitatem spectarent. Eo igitur e vestigio curas cogitationesque contulisti. Neque id diu præferre cunctatus es. Certe David Chytræus homo Lutherianus, tuam electionem enarrans sic ait: *Paderbornensi diœcesi Theodoricus à Furstenberg gubernanda præpositus est, & Calendarium Gregorianum subditis statim obtrusit.* Studuit homo vaser, obtrudendi vocabulo, pulcherrimum factum in invidiam vocare, quam scilicet, Princeps Illustrissime, facile contemnis, quod auctoritati Vicarii Christi, & Nicæni Concilii omnium sanctissimi parere, nihil habeat quod erubescendum videatur. Post hæc vero cum animadverteres, cursum religionis Catholicæ duabus potissimum rebus retardari, multitudine prava docentium, qui superioribus temporibus omnia ferme suggesta involarant, & inopia eruditorum sacerdotum, qui veritatem adversus mendacia tuerentur, utriusque medicinam adhibere aggressus, lolii fatores faceffere, & res suas sibi habere jussisti. Diuturnioris aliquanto curæ & operæ fuit, idoneos rei Catholicæ administratos, & doctores formare. Diu enim in hac urbe, ne quidem Grammaticæ ludi, satis ad rem Ecclesiæ erant comparati, donec Salentinus Coloniensis Elector, qui hanc Ecclesiam simul administrabat, annuis vectigalibus auctis, studia litterarum nonnihil erigeret. Extiterunt deinde illo decedente, ea tempora, ut Reverendum, & Nobile Cathedralium Canonicorum Collegium in litteris, quibus

Extat
apud Ba-
ron. tom.
9. Anno
CHRISTI
795.

In Chroni-
co Saxonia
anno 1585.

bus anno MDLXXX. Kalendis Junii longiorem operam Patrum Societatis Jesu expetit, confirmet raros posse reperiri, quorum satis constans, & certa sit de divinis rebus sententia, cum quilibet fere, quod commodum sit, credat. Quæ res quoque eosdem sapientissimos Ecclesiæ nostræ proceres impulit, ut ludi administrationem omnem Societati Jesu postea committerent. Sed tibi nimirum jam tum, Princeps Sapientissime, videbatur, nisi condita Academia, nunquam Ecclesiam in his terris eam doctorum hominum, quæ satis sit ad frangendos adversariorum impetus, facultatem habituram. Neque enim defuerunt viri graves, è quibus nonnemo etiamnum superest, qui te audierunt, cum diceres ipsis principatus exordiis te confidere, tantum tibi vitæ atque opum datum iri divinitus, ut publicam artium maximarum officinam ponere in hac urbe liceret. Ea res, quamvis id temporis ardua videretur, tamen fuit cui contemplatio magnitudinis animi tui, & spes utilitatis publicæ lachrymas ciceret. Jam enim intelligebas, quod à Divo JOANNE CHRYSOSTOMO diserta, ut assolet, oratione, firmisque rationibus ostenditur, parum esse Christiano doctore, si vulgari quadam, & mediocri eruditione sit præditus, propterea quod incertum sit, quibus potissimum armis humani generis incautos sit aggressurus. Facit enim ille quod ii, qui urbem aliquam circumfident, ut ea parte præcipue faciat impressionem, qua paucioribus præfidiis munitam esse viderit. Itaque si parochus quis Ecclesiam regendam susceperit, qui, ut ceterorum non sit rudis, minus sit Græce, vel Hebraice doctus, confestim extimulat, qui voces in sacris litteris, aliter ac veritas habet, accipiendas esse contendat: Si dialectices est ignarus, exfuscitat, qui argutis eum conclusivunculis impediatur: Si historiæ veteris, & Ecclesiasticæ est imperitus, qui fictas fabulas, & contortas, ac difficiles temporum rationes objiciat. Denique quacumque in arte fuerit minus versatus, in ea si adversario latus præbuisse videbitur, quamvis

*Lib. 4. de
Sacerdot.*

vis ceteroqui sit excellenti, reconditaque doctrina, tamen causam dederit imperitis suspicandi, ideo quippiam in Catholica doctrina verum non esse, quod à veritatis doctore, non quicquid contra dici potest, diluatur. Id si iis usu venire potest, qui sublimioribus disciplinis exculti, minorum sunt expertes, quid illis fiet, qui inferioribus leviter tincti, nullam partem graviorum attigerunt? Magna igitur ratione, Princeps Illustrissime, instituisti, cum provinciam accepisses refertam oppugnantibus Catholicæ religionis, vacuum prope iis qui pro dignitate ejus scita, ac decreta explicare possent; successor optime eruditis hominibus septam & vallatam relinquere, qui illam omni doctrinæ genere, adversus quodlibet hostium genus propugnare, & tueri didicissent.

CAPUT IV.

Illustrissimum Principem fundanda Academia paci, & tranquillitati publicæ consultum ivisse.

Quibus rebus perfecisti, ut & Episcopi, cujus est sibi creditos homines erudire, & Principis, qui non sine causâ gladium portat, præclare muneribus perfectus esse viderere. Tunc enim minus molestum est timore pœnarum ad veritatem amplectendam cogi, cum non defuerint, qui eam veritatem esse, quæ ostenditur; errorem vero qui abjici jubetur, liquido docere possint. Itaque ubi & mens doctrina imbuitur, & voluntas potestate compellitur, prona est obedientia. Obedientiam consequitur pax illa; de qua alicubi Augustinus, cum disputaret contra Gaudentium, qui nolebat Hæreticos, & Schismaticos Imperatoribus pœnas dare: *Regibus (inquit) ea que secundum Deum sunt religioso timore jubentibus quisquis obtemperat, timore incipiens, & dilectione proficiens, à Domino accepit pacem, non sicut pacem dat seculum. quoniam seculum dat pacem propter temporalem utilitatem: Dominus autem propter eternam salutem.* Verum, ut alibi docet idem sanctissimus Antistes: *Utitur*

Lib. 3. contra Gaudentium circa finem

Lib. 19. de
civ. Dei
c. 17.

Abidem

etiam cælestis civitas in hac sua peregrinatione pace terrena. Cujus civitatis procuratio cum Christiano Principi, præsertim Ecclesiastico, sit commissa, & ipse humanarum voluntatum compositionem, quantum salva pietate ac religione conceditur, tuetur atque appetit, eamque terrenam pacem refert ad cælestem pacem: quæ vere ita pax est, ut rationalis duntaxat creatura sola pax habenda atque dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & invicem in Deo. Igitur, ut equidem Augustini orationem audio, Christiano Principi præcipue propositum esse oportet, ut omnibus, quibus imperat, cum Deo atque inter se conveniat. Deinde hujus gratia, in iis quoque quæ ad hanc vitam degendam pertinent, pax est Reip. concludenda, atque tranquillitas. Hæc igitur, Princeps Illustrissime, cum tui officii esse duceres, quantum animo laboraris, ut omnis tui imperii regio, otio ac securitate frueretur, nemo est in eorum omnium tam rudis, ac peregrinus qui ignoret. Quantis enim curis, atque impensis egisti, ne ardente finitimis terris civili bello, idem populos tuos afflaret incendium? quam sedulo semper honestam cum vicinis Principibus adversus prædonum vim, ac rabiem, societatem coire studuisti? quoties eorum ingentes copias, ne miserorum fortunas diripi, & corpora vexari patereris, pacto cum iis pretio, à finibus tuis arcuisti? quoties jam ingressos, & velut in hostili populantes omnia, atque vastantes immisis copiis tuis cecidisti? quanto metu provinciam universam eo die liberaisti, cum tuis auspiciis tuorum militum virtute, volitantia in conspectu hujus Urbis prædonum agmina, ad Benhusium vicum justis ultus es armis? Quid? cum ad novam-Becam oppidum, equestres copias, ejus oppidi exitium, & vastitatem anhelantes, à tuis hominibus devictæ, hybernas nives suo sanguine cruentarunt? Quid ego ceteram tuam in omnes publicæ quietis perturbatores, auctoresque injuriarum justissimam severitatem commemorem? Itaque in ditionis

tionis tuæ terras aut tam valida manu veniant oportet, ut pugnam non pertimescant, aut certe velut quendam prædonum scopulum devitent. Sed imprimis studio tibi semper fuit, ut Paderborna tuæ provinciæ caput, omnî civili motu vacaret. Nam cum anno MDCXII. mense Februario gravis senatum inter, & nonnullos cives exorta esset discordia, cum senatus à civibus Reip. male gestæ accerferetur: cives quod senatum in curia vi quasi in custodia tenuissent, indignisque modis affecissent, infimularentur, operam dedisti, ut omni vi, ac tumultu semoto, jure experiri mallent. Itaque vi. Kalend. Quint. ejusdem anni de tuo consilio viros, cum natalibus, tum juris scientia præstantes dedisti, qui causam universam cognoscerent. Interea vero cum contestata jam lite is annus esset in exitu, novorumque comitiorum tempus appeteret, ac senatus quidem se in officio fore profiteretur, cives autem illi, duce, atque signifero Liborio Wicherdo, homine ad res novas moliendas acri, atque verfuto, neque ab armis discederent, neque ullum senatus insectandi finem facerent, sapienter vetuisti, ne quorum nomina ex utraque parte delata essent, eorum in comitiis ulla ratio haberetur. Ibi vero incertum fuit plusne tuis consiliis ad pacandam, an illi furore ad perturbandam rempubl. incumberent. Ubi enim dies comitiorum in eunte anno MDCXIII. adfuit, ac de more in curiam viginti quatuor viri, penes quos jus erat renunciandi senatus, convenerunt, advolat cum armata suarum partium multitudine Liborius, atque intentato, iis qui confederant, terrore, neminem, nisi ex suo suorumque voluntate, in senatum allegi sinit, & cui quemque magistratum mandari oporteat, ipse nominatim edicit. Verum non diu Liboriani hujus quoque, quem pro sua libidine creaverant, senatus injuriis temperarunt. Necdum enim eo mense elapso xvii. Kalend. Februarias is ipse senatus, supplicî dato libello, graviter de iis est questus. Sed non defuit ei, qui illos contra morem, & instituta majorum eligen-

dos curarat, quemadmodum eadem miseros importunitate frangeret ac domaret. Ut enim sibi jam pridem homines factiosos, audaces, egenos, ex ultima plebe devinxerat, omni artificio allaborabat, ut hos omnibus in rebus dicto audientes haberet. Illi simul atque signum datum erat, cum telis veniebant in curiam: illi quaecumque ipse vellet assensu suo, & incondita vociferatione comprobabant: illi, si quis contra hiscere esset ausus, ad suum scilicet Catilinam deferebant, quos ille contumeliis, minis, atque interdum colaphis, & adacto cultro vel secum facere, vel certe obmutescere cogebat. Ita deterrimum quemque sponte; qui plus aliquanto videbant, metu ad suas partes adjunxerat. Ad hæc, ut omnia, vel invito senatu, pro arbitrio gereret, novum viginti quinque virum consilium, è suo illo grege, contra civitatis leges & jura creaverat, quorum opera assequeretur, ut quaecumque ipsi placuissent, populus vellet juberetque. Neque deerat homini, quamvis litterarum ignaro, popularis facundia, qua in concionibus, quas frequentes ad suos habebat, utebatur, ut eum sui de cælo delapsum hominem quandoque, ne ipso quidem dissentiente, clamarent. Hunc perturbatum civitatis tuæ statum, Princeps, cum diutius ferre non posses, optaresque cives tuos, qui postremorum hominum dominatu premebantur, in libertatem vindicare, principio VI. Kalendas Jun. ejusdem anni MDCIII. Senatum ac populum jussisti illos viginti quinque viros, quos contra leges, & vetera pacta, ad alendum improborum civium furorem, crearant, omni illa potestate privare. At illi scilicet annitentibus Liborianis, non potestatem eis ademerunt, sed nomen duntaxat commutarunt, ut qui antea viginti quinque viri, iidem postea delecti è populo dicerentur. Quid erat sui Principis auctoritatem ludos facere, si id non erat? Neque tamen, ut eras accenso infelices adjuvandi studio, spem curamque abjecisti. Animadverteras è classibus in quas tota civitas est tributa, nonnullam integram esse totius hujus

hujus perduellionis, & ex aliquot aliis complures, quos duntaxat cæterorum metus mutos effecerat. Spem igitur erasingressus, hos, quibus aliquid reliquum erat fanæ mentis, ad divellendos sese, atque abrumpendos penitus ab omni facinorosorum societate posse impelli, si modo seorsim singulas classes alloqui, & sui officii admonere licuisset. Atque edixeras quidem, ut pridie idus Decembres ejusdem anni classes omnes civium, urbe egressæ suo quælibet certo loco mandata sui Principis acciperent. Senferunt Liboriani quid ageretur, & disseminato rumore evocatos à Principe adversus cives, ex ea provinciæ parte, quæ trans montes dicitur, homines armatos, qui civibus audiendo Principis mandato occupatis, urbem invaderent, non modo effecerunt ne quisquam prodiret, sed etiam administro, quem ad eos allegaras, præcise negarunt, se, qui in eadem causa essent, posse disjungi. Quæ quidem à Liborianis, notis illis clamoribus jactabantur, cæteris interea, ut solebant, timore conticentibus. Addebantur in te, Princeps Illustrissime, dicta acerba, & minæ: ac ne cui civium liceret ad arcem tuam commeare, quatuor ipsos dies portæ omnes civitatis clausæ, & custodiis septæ tenebantur. His cognitis, cum inter omnes constaret horum omnium malorum opificem, atque architectum esse Liborium, ratus eo abstracto cæteros ad frugem posse corrigi, missis ad cœnobium Abdinckhoffense gravissimis è tuo consilio viris, eo accito cum veteri, tum novo senatu, illum vel noxæ dedi, vel dum in judicio objecta sibi crimina dilueret, ab ipsis haberi in custodia jussisti. Senatus cum in tam æquis postulatis, Principi reluctari non posset, essetque ipse à Liboriana factione creatus consul non obscure homini iratior, tamen arctiorem custodiam, & vincula deprecanti, censuerunt, satis fore si in curia tantisper attineretur. Vocatus ille in curiam primum tergiversari, deinde cum iterarentur mandata, aperto capite illudere, & minas de more jacere. ad extremum cum senatus, ut saltem in speciem

ciem mandata, quæ acceperat, exhaustisse videretur, missis apparitoribus hominem ut imperata faceret, vellet cogere; ille cum domum suam armatis hominibus cinxisset, ac præter minora tela etiam ex ipsis urbis mœnibus advecta aliquot minora curulia tormenta, pro fenestris suis collocasset, non dubitavit in ministros Reipubl. explodere. Sed hoc quamvis indignum facinus inusitata quadam audacia, atque impudentia haud multo post cumulavit. Habebatur forte senatus, cum Liborius cum frequenti suorum manu, quorum singuli telis erant accincti sub pallio, in medium confessum venit. Præfatus, liquere sibi jam illud esse, quando consociari totius animos civitatis, & coalescere oporteat, orat senatum ut jam tandem aliquando decernat, velit necne suis, ac suorum consiliis parere. Cum senatus cunctaretur, Liborius cum suis procumbit in genua, ac suos quidem jubet tertium orationem dominicam pronunciare, senatum vero interea statuere, quid sibi faciendum putet. Et jam belli isti precatores, reductis palliis, tela ostentabant, quibus, nisi mos eis esset gestus, in senatorum cæde bacchari certum erat. Quid quæris? Senatus tam præsentis periculo perterrefactus obsignatis tabulis confirmat, se in omnibus, quæ ad Liborium, ejusque partes pertinerent, cum ipso esse facturos. Hastabulas cum accepisset Liborius reverenter exosculatus, gratiis actis, ac decem thaleris in vinum senatui, nomine populi donatis, ita discessit ut qui præclare sibi rem gessisse videretur. Ex eo tempore in pejus omnia ruere cœperunt, eoque res evasit, ut Januario anni MDCIV. senatu ex Liborianis creato, ipse Liborius consul renunciaretur. Quid in eo consulatu ab improbis hominibus, Princeps Illustrissime, non pertulisti? Antiquissima pacta, Principumque constitutiones violatæ: ademptum tibi per summam injuriam supremum in urbe rerum criminalium arbitrium: cives, qui aliquid contra consulis audaciam mutire essent ausi, inusitatis suppliciiis vexati; interdictum severe omni-

omnibus ne ad te appellare, aut confugere auderent: conducti novi tribuni, signiferi, aliique rei bellicæ administri: tormenta pro mœnibus posita, ut, quod dicere solebat Liborius, tibi Principi suo, vel ad mensam accumbenti negotium facefferent. Quid quod; non erubuit primariæ Ecclesiæ nobilissimo Canoniorum Collegio denunciare, ut alium sibi Antistitem providerent. Nonne eosdem Canonicos, cæterosque omnes Ecclesiasticos, ac religiosos homines, etiam cum nihil urbi impenderet adversi, publico edicto ad tympani sonitum, proposita fortunarum, ac vitæ iactura, arma sumere, & in excubiis militari more agitare compulit? Nonne eosdem omnes, atque adeo tuos quoque, Princeps Illustrissime, consiliarios, & qui Reip. causa ad provincialem conventum cum mandatis mittebantur, ipsum quoque totius provinciæ quæstorem, pedem ex urbe efferre suo injussu vetuit? Ac sperabas quidem ordinum totius provinciæ auctoritatem, qui v. Non. Mart. in conventu Dringeburgensi adfuerant, aliquod apud eos pondus habituram, qui per idoneos homines, Paderbornenses etiam atque etiam admonuerant, viderent, ne quod eorum gratia tota provincia detrimentum caperet. At illi parum ab eis pacati retulerunt, neque obscure cognoverunt deliberatum illis esse, & protectorem sibi asciscere, & cætera quoque hujus provinciæ oppida, si fieri posset, in societatem perduellionis attrahere. Interea ipsis auctoribus rumor incessit, fore ut urbs obsidione premeretur, quem eo consilio serebant, ut Ecclesiasticos in urbe retinerent. Itaque circa idem tempus, non est veritus Liborius primariæ, & Cathedralis Ecclesiæ Canonicis minari, si urbe excessissent, nullam maximi templi partem integram esse mansuram. Nimirum jam omnia in urbe poterat, cujus crudelitatem multi jam Ecclesiastici, multi cives ut vitarent, ex urbe se eduxerant. cæteri in perpetua formidine versabantur. Etenim cum ipse clandestinis habendis cœtibus omnia ferme perfecisset, tamen as-

fecutus summum inter cives imperium, adeo non ferebat eos coire, ut nullus paullo melior civis alium convenire posset, quin si ad Liborium à suæ factionis hominibus, quos in hæc talia perquam intentos habebat, ejus nomen esset delatum, compedes, gravesque pœnas pertimesceret. Circa idem tempus vulgato jam illo, de quo dixi, rumore, quatuor viri delecti, qui arma & præsidia Liborianæ dominationis curarent, unaque ex iis missus, qui pecuniam, copiasque contraheret. Hæc circa Pascha anni MDCIV. gerebantur, quo tempore prope jam sepulta erat, Princeps Illustrissime, tuæ salutis civitatis, nisi eam admirabili tua providentia, ac celeritate excitasses. Quam ad rem adjumento imprimis fuit ille cum regii sanguinis splendore, tum bellicæ virtutis gloria Illustrissimus Joannes Frisiæ Orientalis, & Ritbergæ Comes, Esenæ, Stedesdorpi, & Guitmundæ Dominus, in quem vere cadit illud S. Augustini de Bonifacio Comite, eum de virtute militari servire fidei, quam habet in Christo. Tametsi enim tota hæc, quam adhuc descripsimus, seditio, non religionis causa præcipue erat exorta, quia tamen ejus auctores omnes Catholicam religionem execrabantur, jamque decreverant, nullum præterea Catholicum in senatum legi oportere, certum est eos suis illis, quæ commemoravimus, sceleribus eo intendisse, ut si res procederet, Catholica Religio his locis funditus interiret. Hoc cum vir sapientissimus intelligeret facile colligendarum copiarum, & seditionis opprimendæ provinciam suscepit. Itaque tametsi febri laboraret, quia tamen omnis mora perniciem potuisset afferre, silentio noctis profectus, ix. Kalend. Maii apposita suis ipse manibus pulveraria machina, nisus est, intimam urbis portam disturbare (nam duas jam & penfiles crates nullo negotio dejecerat:) sed cum ejus impetu effractis tantum aliquot asseribus, non esset aditus patefactus, excitatique Liboriani, aliquot è militari turba, de mœnibus glandibus plumbeis trajecissent, ingenti animi constantia

Ep. 50.

tia Comes, cum jam febris accessione conflictaretur, contempto manifesto vitæ periculo, suos à fuga retraxit. Hac ejus constantia, erecti bonorum civium animi, qui ad id loci Liborii oppressi dominatu, tacuerant, ac divisa in factiones civitate, induciæ tandem & commeatus, ad te Illustrissimum Principem, est postulatus. Interea majora tormenta advehi jussa, & ad acriorem obsidionem apparatus fieri, cujus metu ad extremum VI. Kalend. Maii urbs, nullius effuso civis sanguine, est dedita, ipseque perduellionis auctor, à civibus hominis immanitatem detestantibus, Victori traditus. Non possum hoc loco committere quin impudentia quorundam mendacia commorem, quorum gratia hæc ipsa, ex actis publicis, paulo pluribus sum persecutus. Etenim cum is, de quo adhuc locuti sumus, Liborius Wichardus in carcere vincetus teneretur, ac Lutheriani prædicantes, qui templum forense S. Pancratii antea tenuerant, fuga essent elapsi, ipsius rogatu quidam Cathedralis Ecclesiæ Vicarius, & è Societate Jesu P. Fridericus Wachtendunkius hominem adiit. Hujus colloquiis permotus, tandem ad Catholicam Ecclesiam se contulit, Catholico ritu sua peccata confessus, & sacra Eucharistia munitus est, ac non modo pro tribunali, cum jam lata sententia damnatus esset, verum etiam cum jam inibi esset, ut ultimum supplicium lueret, Catholicam fidem quam esset amplexus, usque ad ultimum spiritum retinere velle professus est. Hac ejus vulgata conversione irritati Prædicantes, eam apud rude vulgus incredibilibus mendaciis obscurare conati sunt. Edidit enim contra P. Friderici de hac re commentarium, quædam nugamenta, Joannes Nigrinus, ad D. Thomæ Susati prædicans, quibus pro vestibulo apposuit Philippi Nicolai præfationem. Ea præfatione ex Gangulphi Hergundi, ut ait, libris quatuor de rebus Paderbornensibus hæc narrantur, ex quibus quam sit hoc hominum genus ingeniosum ad comminiscenda mendacia quivis intelligat. Primo igitur v. Kalend. Maii narrat detruso in

carcerem, ac de pede suspenso, papillas abscissas, ac fervens oleum vulneribus, naribus vero liquoris, è facium halitu, ardore ignis expressi, quem Germani vinum ardens, sive adustum, Itali aquam vitæ appellant, tres ampullas infusas. Atqui ex actis publicis certum est, Liborium consuetas quoque quæstiones deprecatum, omnia crimina fassum esse. Deinde refert Prædicans, Pridie Kalendas Maii, cum se Liborius in iudicio, magno animo defenderet, abs te, Princes Illustrissime, per duos administratos iussum esse sine iudicio, aut sententia e vestigio foras ad supplicium rapi. Atqui constat Liborium via & ordine, uti jura Cæsarea præcipiunt, interrogatum, auditum, omnia palam fassum, ac denique damnatum, supplicem factum, ut humari posset. Id quod plurimum, qui iudicio interfuerunt, testimoniis compertum est, sicut & illud quod de professione Catholicæ fidei antea narravimus. Atqui Prædicans facit eum, cum duceretur, atque e duobus Jesuitis sollicitaretur, respondentem, non sentire se cum eis, fidem se habere, quam nemo sit erepturus. Addit illud quoque, Liborium cum sibi ultro ad supplicium vestes detraxisset, ad te, Princeps Illustrissime, conversum, sic locutum esse: Ades dum Episcopo THEODORE, & pota largiter sanguinem meum, quem tamdiu sitisti. Nimirum Lutherianum magis hæc oratio decebat, quam salutatio Angelica, quam qui supplicio interfuerunt, pie pronunciatam à Liborio, magno consensu testantur, atque etiam ad implorationem Dei matris adjunctum: Sancti Angeli, & omnes electi Dei orate pro me. Sed Prædicantibus, majus flagitium est precari Sanctos, quam calumniari Principes. Quæritur postremo prædicans de mortuo hec vulgari, qui de se nihil testari possit. At testari possunt tot viri honestissimi qui interfuerunt, & postremas morientis voces acceperunt. Scilicet unum hoc istis hominibus curæ est, ut rudem populum quibuscumque artibus sibi devinctum teneant: quid prudentes sentiant, nec flocci faciunt, qui facile intelli-

telligunt, eis, qui audeant mentiri populo, hominem palam, audiente populo salutationem Angelicam pronunciantem, maledixisse suo Principi; eisdem non deesse artes, quibus infelici plebeculæ persuadeant sacras litteras aliquid dicere, quod Spiritui Sancto nunquam in mentem venerit. Certe id unum suo illo libro egit Nigrinus, neque tamen eo contentus, cum metueret, ne parum esset in Bibliis præsidii, opem quoque à famosis libellis accersit. Prædicantibus enim pluris est Pasquillus, quam S. Jacobus Apostolus. Itaque si quid è S. Jacobo eis objicias, in promptu est illud Lutherianum: Non est in canone: *Nigrinus p. 174.* si autem è famoso libello mentiaris Henricum Jesuitam Antverpiæ MDCL. XII. Aprilis publice exustum, nefandi flagitii pœnas dedisse, id nimirum perinde atque Evangelium credi oportet, tametsi Senatus Antverpiensis obfignatis, & palam editis litteris, adeoque tota civitas testetur, nullum unquam Jesuitam Antverpiæ reum actum esse, nullum supplicium luisse. Sed quid ego hujus diei candorem atque lætitiæ Nigrini mentione infusco? Ad te redeo, Princeps Illustrissime, quem dicere institueram, condenda Academia, paci & tranquillitati publicæ consuluisse. Docuerant enim te civiles hæ turbæ, eos qui rebus novis studeant, hominibus fere rerum omnium ignaris uti, quod ii fere impetu quodam animi, & furore ad deteriora rapiantur. Qui vero docti sunt, præterquam quod liquidius res omnes intelligant, longeque quid ex quaque oriri possit incommodi prospiciant, tum vero certissimum est, quod ab Angello scriptum est, qui bonas artes sinceriter cupiunt, appetuntque, eos, esse vel maxime humanissimos. *Not. Att. lib. 13. c. 15.* Itaque Liborius noster hominum legendi, scribendi rudium opera plurimum utebatur, quem compertum est palam in suis illis cœtibus concionantem, veteres quasdam litteras, quas nescio quid ad dignitatem, & libertatem civitatis pertinere diceret, palam plebi recitasse, ac subinde gratulatum esse, ea tempora obtigisse huic urbi, ut non minus litterarum imperiti,

riti, ac Doctores intelligerent. Tum vero nominatim quempiam percunctabatur omnium abjectissimum, ecquid hæc intelligeret? cui ille, tametsi postea apud alios, si seorsim interrogaretur, se nihil intellexisse fateretur, tamen in illo conventu annuebat. Ita homines ignaros assuefaciebat, ut quicquid ipse protulisset, licet cujusmodi esset ignorarent, tamen continuo sua acclamatione comprobarent. Qui vero erant eruditi, quia numero vincebantur, ne alios sui erroris admonerent, vulgaris furoris formido retardabat. Quare, si unquam alias, eo tempore cognitum est, ex usu esse Reip. ut abundet hominibus doctis, atque intelligentibus, ut infæcia plebs, eorum & doctrina informetur, ne erret, & multitudine reprimatur, ne insaniat. Faciunt vero ad id plurimum ea gymnasia quæ intelligendi vim, ac prudentiam plurimum exacuunt atque adolescentum animos quam longissime à temerario & furioso vivendi more, ad rationis leges & instituta traducunt. Deinde quæ cum honestissimis litteris, veræ religionis, & sanctimonix curam, quam arctissime copulant. Ubi enim sunt de religione lites, atque dissidia, diuturna pax esse non potest. Ac ne quidem ubi falsa aliqua disciplina, vera religione abjecta, sola retinetur. Proprium enim est falsæ doctrinæ, ut constare sibi non possit, neque leviores solent esse errorum inter se, quam cum veritate conflictus. Qua igitur in urbe omnes idem inter se, & cum iis, qui toto orbe, omnibus ætatibus pietate flourerunt, de divinis rebus sentiunt, habetque magnam eruditorum hominum facultatem, eam certum est præstantibus conservandæ publicæ quietis, & colendæ concordix adjumentis abundare. Iccirco Liborius noster, quo tempore maxime perturbandæ atque pervertendæ civitati erat intentus, se vero edicto vetuit, ne quis adolescens, qui ad Collegium Societatis Jesu, discendi causa, itaret, cujusquam civis hospitio uteretur, neve cives eo liberos suos mitterent. qui contra fecisset, is quinquaginta taleris multaretur, Nimirum ingens erat inter illa quæ rudi plebecula,

læ, in seditiosis illis conventibus venditabat, & hæc, quæ in Catholicis, & bene institutis gymnasiis juventuti præcipiuntur, intervallum. Ibi enim popularis licentia, effrenata peccandi impunitas, & rerum omnium perturbatio quærebatur. Hic Dei timor: magistratum veneratio atque observantia: modestia, & pacis amor, teneris mentibus inferitur. Sed non providebat infelix, quod adolescentes ipsius minis, atque edictionibus prohibiti, in scholis à magistris non didicissent, id è tristi ejus exitu, & justissimo supplicio esse cognituros. Quando enim liquidius demonstrata est furiosarum ejus concionum vanitas, quam cum stans ad infamem columnam, omnia sui consulatus probra objectantibus, os præbebat: cum clausi mœnibus, & sine sua tessera portis egredi vetiti Ecclesiastici: cum excruciatu hiberno cœlo, gravissimo gelu cives: cum mulier quæ uterum ferebat, in publico, ubi ad ludibrium vulgi erat exposita, abortire coacta jactabatur? Quid? ipsum ejus supplicium nonne conjunctum fuit cum evidenti testificatione divinæ de his rebus voluntatis? Etenim Liborius, qui, ut demonstravi, Prætore, quem à Principe creari mos est, excluso, summam sibi in puniendis delictis potestatem arrogabat, VII. Kalend. Mart. anni MDCIV. inopem civem Paderbornensem Jodocum Dulmanium, miserrime & obscœnissime tortum, præcipiti sententia, de infelici ligno, quod nuper ipse posuerat, suspendit. Altero post mense, pridie Kalend. Maii, cum Liborius meritas pœnas daret, hic ipse suspendiosus, manare palam ubertim ex ore, naribus, manibus, pedibus, oculis recentem sanguinem, ipsum sesquidiem, clare à tota multitudine est visus. Accessit quoque ad spectaculum Illustris Frisiæ & Ridbergæ Comes, tantæ rei gravissimus testis, tuque ipse, Princeps Illustrissime, adhibito tabellione, & idoneis testibus, rem publicis tabulis mandari jussisti. Quæ res documento sit omnibus, ne adversus magistratus legitimos, & Principes, temerariam plebem commoveant: ne alieni sanguinis sint appetentes: ut suo dolori & insolenti

lenti vindictæ cupiditati, frenos injiciant: ut homines, se meminerint, inter homines versari. Sed nimirum, Princeps Sapientissime, grave tibi & luctuosum visum est, hoc, è tam tristibus, & cruentis exemplis, tardum nimis discendi genus. Mavis jam inde à prima pueritia sic informari civibus, ut Deo, Rationi, Magistratibus, Legibus, Parentibus morigerari, comprimere appetitiones, domare iracundiam, omnibus se virtutibus & bonis artibus ad Reip. salutem, commoditatemque exornare consuefcant.

CAPUT V.

Illustrissimum Principem, in Academia instituenda, Ecclesiasticorum, & Religiosorum hominum commodum & dignitatem spectasse.

PRæcipuum vero tibi, Princeps Illustrissime, studium semper fuit, ne ea pars gregis Christi, quæ eximiam quandam vitæ sanctimoniam profitetur, nullis, quæ quidem cum suo more & instituto congruerent, commodis, vel ornamentis careret. Quoniam vero omnes Ecclesiastici ordinis viri, in eo præcipuam quandam sunt gloriam adepti divinitus, quod divinam illam mensam, in qua agnus Dei qui tollit peccata mundi, fitus est, circumstant, atque, ut alicubi loquitur D. Gregorius Nazianzenus, *appropinquant ad appropinquantem Deum*, propterea magnis largitionibus & impensis, eos ad dignitatem tanti sacramenti complectendam, animo & digna pietate colendam, excitare studuisti. Itaque constituto annuo vectigali inprimis lauto & magnifico, solennem ejus pompam, quæ post pentecosten quotannis instituitur, celebriorem auguitioremque redidisti. Neque eo contentus, nullum prætermisisti in tota tua diœcesi cœnobium, quod non perpetuis vectigalibus auxeris, eo pacto, ut quoniam à plerisque hac tempestate, non, quanti par est, fieret illa victima sancta, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis, ipsis curæ effet certis eam, statis-

*Orat. ad
150. episcop*

statisque honoribus profsequi. Nullus porro honor videtur tantum Sacramentum perinde decere, atque ipsorum Ecclesiasticorum, qui ejus administrationi sunt consecrati, morum integritas, atque scientia. Si enim recte & ordine fit in Ecclesia, quod sine lumine nunquam Eucharistia deferatur, ut nempe profiteamur in ea vere esse præsentem eum, qui à sapiente dicitur, *candor lucis aeternæ*, ut ait Honorius III. quanto magis elaborandum est, ne qui eam conficiunt, aut certe conficientibus ministrant, Sapientia, de qua ibi est sermo, vacent? Nam ut ibidem legimus, *Neminem diligit Deus, nisi eum qui cum Sapientia inhabitat. Est enim pretiosior sole.* Qui locus aliquanto est in Græco illustrior, ubi legimus τὸν σοφία συνοικεῖντα, id est, qui cum sapientia, velut conjuge, habitat. Licet autem nemo justus, quamvis litterarum rudis, sapientiæ sit expers, docet tamen Apostolus, quis sit ille, qui ardentiore quodam amore diligit Sapientiam. nempe: *Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.* Quantum enim cæteri otii in obsequio feminæ, in educatione liberorum, in procuratione rei familiaris consumunt, tantum ei suppeditat ad serviendum præcepto Apostoli: *Attende tibi ipsi, & doctrinæ.* Quemadmodum enim lumen & in se purum quiddam atque præclarum est, & natura sua factum ad alia quoque illustranda: ita hominem Ecclesiasticum, quem Christus Dominus *lucem mundi* non dubitavit appellare, decet non modo omni erroris, aut flagitii nota carere, sed etiam vitæ innocentis exemplis, & præstantis scientiæ luce, cæteris omnibus viam ad Sapientiam ostendere. Igitur qui sic comparatus est, is demum est, qui sapientiam sole longe clariorem, quasi quibusdam sempiternis nuptiis desponsam, atque devinctam habet. Ejusmodi si omnes essent, qui altaria Christianæ Ecclesiæ circumstant, ejusque opibus aluntur, quis superiorum temporum felicitatem desideraret? Quid enim tot homines tenebrarum, & errorum non discerent, si cum æternæ sapientiæ luce perinde atque sponsa essent

Sapient. 7
v. 26.

Can. Sane
cum olim
de celeb.

Miss.

Ibid.
vers. 28.

I. Cor. c. 7.
v. 32.

I. Tim. 4

Matth. 5.

essent copulati? quis talibus ducibus non omni celeritate ad veritatis arcem convolaret? quistam abhorrens ab omni studio virtutis, qui non se ipse retexeret? Talium hominum copiam ut haberent majores nostri, sedulo curabant, ut qui ad tam excellens degendæ vitæ genus à Deo vocarentur, ii omnibus, quæ cum eo non discreparent, liberalibus artibus expolirentur. Audi enim, Princeps Illustrissime, quid præcipiat Concilium Aquisgranense, sub Ludovico pio Cæsare, in quo Canonicis vivendi regula è sanctorum Patrum monumentis est proposita, quæ regula cum in aliis Ecclesiis Germaniæ aliquot secula, tum in Paderbornensi usque ad Bernardum IV. ejus nominis Antistitem, id est, usque ad annum MCCXXVIII, viguit. In ea igitur cap. cxxiii, sic habetur:

*Gobelinus
stat. 6.
cap. 64.*

Religiosissime ordinem canonicum servant, & Prelatis suis, ac Magistris honorem debitum humiliter impendant: ut horis canonicis divinum officium devotissime expleant: intus forisque non solum habitu, & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant; ut non otio vacent, non vaniloquio inserviant, non detractionibus, & ceteris vitiorum illecebris incumbant, sed potius aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Ecclesiæ, aut certe propriis utilitatibus vacent, aut etiam doctrinis sanis, & diversarum artium erudiantur disciplinis, ita videlicet, ut nullus in congregatione inutilis aut otiosus existens, stipendia Ecclesiæ inofficose accipiat: ut quotidie ad collationem veniant, ubi & hanc institutionem, & aliarum scripturarum sanctarum lectiones perlegant. De cœnobiis vero, quis ignorat ea fuisse, quod de Corbeia nostra nominatim legimus, diversoria, & habitacula doctorum & piorum virorum? qui, ut loquitur D. Augustinus, contemptis ac desertis mundi hujus illecebris, in communem vitam castissimam sanctissimamque congregati, simul etatem agebant, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus: nulla superbia tumidi, nulla pervicacia turbulenti, nulla invidentia lividi: sed modesti, verecundi, pa-
cari

*Lib. 1. de
morib. Ecc.*

cati concordissimam vitam, & intentissimam in Deum. gratissimum ipsi munus offerebat, à quo ista posse meruerant. At nostra tempestate, postquam Ecclesiasticorum hominum ad alia traductis animis, illæ laudabiles Pietatis & Doctrinæ exercitationes obsoleverunt, nihil est quod miremur, tantam vitiorum colluviem in Ecclesia Dei extitisse. Ubi nunc veteres illi Religionis vindices, & satores? ubi sacri oratores? Ubi divinarum litterarum periti? Ubi illi cælesti quadam caritate præditi Antistites? Sed quid hæc sublimiora commemoro? quis non totum se fluxis commodis? quis non nefariis voluptatibus dedit? Quid causæ esse existimamus? num eam, quam imperite & stulte blaterant non minus perfectæ sanctitatis, quam salutaris doctrinæ adversarii prædicantes? Clamant illi observari non posse cælibatum: plus imponi Ecclesiasticis viris, quam eorum humeri ferre possint. Non est ea profecto, non est. Si enim D. Augustini temporibus, quando, ut ipse narrat plerumque ad continentiam clericorum sarcinam subeundam capiebantur inviti, eam susceptam usque ad debitum finem, Domino adjuvante, perducebant; cur desperent, qui sponte hoc vitæ genus delegerunt, idem sibi proclive fore, si eandem, quam viri illi sancti, viam insistant? Da mihi hominem à prima pueritia pietatis officiis, & eruditione omni excultum, cui dulce sit inhærere contemplationi veritatis, eamque cum in rerum naturalium scientia, tum in diviniore, & de cælo delapsa, omnibus vestigiis indaget, ac denique eam cognitionem, non ad quæstum auramve popularem, sed ad unius Dei Immortalis inflammandum cum in suo, tum in ceterorum mortalium pectoribus amorem conferat: nego huic homini otium futurum ad ea cogitanda, sine quibus hi mortalium infelicissimi se vivere posse diffidunt. Jam vero, quoniam aliud mortales in nostrorum temporum moribus intuentur, nimirum supra fidem eis videntur, quæ de majorum nostrorum incredibili sanctitate memorantur. Postquam ve-

*Lib. 2. de
adult. con-
jugiis c. 20.*

ro hæc exempla defierunt, religionis quoque ipsius auctoritas, quæ plurimum apud rudes animas illis sustinebatur, in dubium vocari, aut certe non tanti æstimari cœpta est. Ideo vir doctissimus, atque optime de re Catholica meritis Fredericus Staphylus Osnabrugensis, negat, præter rectam juventutis institutionem, aliam superesse, exortas de religionelites sedandi, viam. Adjungam ejus verba, quod die natali primæ in Westphalia Academia, hominis Westphali, tanta gloria in Academia Ingolstadiensi nostro sæculo versati non meminisse, nefas propemodum esse videatur. Isigitur in epistola, qua Marci Anachoretæ aureos libellos, e Græco ab se in Latinum conversos, inscribit, & dedicat Petro Canisio Societatis Jesu celebri Theologo, postquam est questus cæteris in artibus non nisi peritorum judicia requiri, in rebus divinis indoctissimum quemque, quod commodum sit, sequi: ad extremum hæc addit. *Unicum fuit olim, & satis efficax his malis remedium, auctoritas conciliorum: quæ quondam pietate sacerdotum apud omnes sacrosancta habebatur, jam propter peccata nostra labefacta est, bellisque in dies magis vilescit, peneque deletur apud universos. Sola spes ferme est in puerilibus scholis, ut seminarium Ecclesie, quod in senibus jam emarcuit, in pueris resuscitetur.* Hoc adeo consilio, Princeps Illustrissime, non modo jam olim pueriles scholas, verum etiam hanc Academiam tuis opibus condidisti, quam iccirco iis solis disciplinis consecrari voluisti, quæ canonicis institutis Ecclesiastico homini sunt permittæ. Notum enim est iis juris civilis, & Medicinæ tractationem interdici. Fuit scilicet tibi curæ ea studia excitare, ad quæ colenda, refrigerante indies cælesti caritate, omnibusque quæstum, & popularem auram spectantibus, pauci sponte appellunt animum.

CAPUT VI.

Proprie dictam Academiam sine Jurisprudentia esse posse.

Verum, Illustrissime Princeps, hic ego, quod pace fiat tua, cogor nonnullis rerum imperitis respondere, qui, cum audiunt, necdum tradi in Academia tua Jurisprudentiam, opinantur aliquid ei ad Universitatis nomen deesse. Eos ego non meis, sed hominum juris peritorum verbis hunc errorem dedocebo. Igitur Jacobus Middelendorpius Westphalus, Theologiæ & Juris scientia clarus, libro, quem de Academiis edidit, cum nomina investigaret, quibus recte hæc nostra publica gymnasia afficiantur, principio recte eis docet Academiæ nomen tribui, ac deinde ingressus sermonem de nomine Universitatis: Recentiorum, inquit, quidam scholas publicas, quod auctoritate publica, sive quod idem fere est, publice instituantur, quidam Universitates appellare malunt. Non tam quod omnes liberales artes in eis doceantur, (multæ enim ad certarum tantum disciplinarum professionem eriguntur) sed quia Professoribus & Studiosis literarum collegium, atque Universitatem habere licet, quod alioqui jure prohibitum est. Petrus item Tolosanus doctissimus Jurisconsultus, libro XVIII. de Rep. cap. VI. Sunt, inquit, *arbitraria Principibus Ecclesiasticis & secularibus ut loca, in quibus velint scholas privilegiatas constitui, ita & quas ibi velint tradi scientias, sive omnes sive certas. Quamvis enim omnes habeant commune vinculum, & constituent Encyclopædiam, non tamen sequitur debere in uno eodemque loco simul tractari vel doceri. Possunt enim in diversis disci & doceri. Neque ideo minus Universitas privilegiata in Gallia, aut alibi dicetur, si modo privilegia concessa sint, quia ibi omnes artes vel studia omnia non tradantur. Sunt enim Scholastici & Doctores qui faciunt universitatem, & non diversitas scientiarum. Possunt adjungi semper scientiarum di-*

Vide copiose Rebus, de tract. nomin. q. 6. n. 13. & in Statutis 2. ad verbum Universitatis. de collat. in concord.

Part. 10.
§. 32.

versarum professores, jam introductis professionibus, ut iisdem potiantur privilegiis, quibus jam fundate, non secus quam nova studia aliis locis cum iisdem privilegiis, quibus jam potiuntur antiquæ Academiæ. Sunt quippe hæc juris positivi, quæ mutari & augeri vel tolli possunt arbitrio eorum, qui potestatem habent, maxime nova orta iusta causa. Quemadmodum Theodosius & Valentinianus professoribus artium liberalium privilegiatis, qui in civitate Romana & Constantinopolitana docebant, addiderunt professores Philosophiæ, & legum doctores, & Clemens V. consiliumve Viennense, aliis addiderunt professores linguarum Arabicæ, Græcæ, & Chaldaicæ. Denique quoties à Pontificibus, & Conciliis Parisiense gymnasium Universitas dicitur? & tamen audi quid de ea narret Bartholomæus Cassanæus in Cathalogo Gloriæ mundi: Apud nos, inquit, tenetur pro prima, & principaliori totius Galliæ universitate, quoad Philosophiam, Theologiam, Medicinam, & ceteras artes, sed non quoad leges. Quoniam in ea non docentur leges, nec iura civilia, ut est text. in c. super specul. extra de privileg. Quis igitur audeat Paderbornensi Gymnasio propterea Universitatis nomen adimere, quod ad eundem modum nonnullas Ecclesiasticis personis minus consentaneas disciplinas non tractet? Meliusne illi norunt cui Universitatis, sive universalis studii nomen tribui possit, quam Pontifex & Imperator? Certè Paulus V. Pont. in suo diplomate „ testatur se hoc Gymnasium Paderbornense in Univer- „ sitatem studii generalis perpetuo erigere & instituere, „ vultque eam omnibus privilegiis non solum ad instar „ aliarum Universitatum, sed pariformiter, ac æque „ principaliter in omnibus, & per omnia uti, potiri, & „ gaudere. Ad idem exemplum Imperator, in gymna- „ sium & studium Universale erigit, & decernit, ut in ea „ gradum seu honorem assumentes, gandeant privilegiis „ quibuslibet, quibus Universitas Heidelbergensis, Tu- „ bingenensis, Friburgensis, Ingolstadiensis, ac alia stu- dia

dia privilegiata, ac Doctores, Licentiati, Magistri, Baccalarii, & Scholastici illic promoti, aut aliqua dignitate seu gradu insigniti gaudent, utuntur, fruuntur, & potiuntur. Qui igitur Paderbornæ negant Universitatem proprie dictam esse, ii Jurisperitorum, & summorum Principum inscientiam dum videntur fugillare velle, demonstrant suam.

CAPUT VII.

Illustrissimum Principem, condenda Academia, eximiam suam in Societatem Jesu voluntatem declarasse.

Hanc igitur Universitatem (sic enim ipsis quoque Jurisconsultis approbantibus, appellemus) Ecclesiæ potissimum commoda, & dignitati institutam, Princeps Illustrissime, curæ, atque potestati Societatis Jesu committendam, tradendamque judicasti. Sic enim tuo rogatu decernit in suo diplomate Pontif. Max. Ipsam Universitatem, ac studium generale sic erectum & institutum, curæ, regimini, & administrationi dictæ Societatis, & illius Præpositi Generalis, seu ab eo deputandi, qui totius Universitatis Rector existat, præfata auctoritate (*Apostolica*) etiam perpetuo supponimus, & submittimus. Eodem spectat, quod Cæsar jubet eam gubernari, juxta formulam Dilinganæ, aliarumque Academicarum in constitutionibus ejusdem Societatis comprehensam. Etenim B. Ignatius, Societatis Jesu fundator, non modo putavit e republ. fore, si sui homines una cum aliis in publicis Academicis versarentur, sed etiam, si ita Deo cordi esset, ut ab aliquo Principe, vel Rep. alicujus Academicæ administratio Societati crederetur, non commisit, ut posteri certas ab eo leges, & instituta desiderarent. Ejusmodi Academicæ sunt non paucæ toto orbe excitatæ, quarum primam fuisse accepimus Gandiensem à Francisco Borgia ejus loci Duce, qui deinde Societati se adjunxit, primis illis ejus incunabulis fun-

4. Parte.
const. c. II.
Es seq.

fundatam. Secuta est Mamertina in Sicilia, à Joanne Vega Prorege, Caroli V. Cæsaris auspiciis condita. Tum Eborensis in Lusitania, fundatore Henrico Cardinali, qui ultimus suæ stirpis Rex postea fuit. In Gallia, ut alias omittam, maxime illustris est Flexiensis, quam Rex Henricus IV. cognomento Magnus, ea in domo, quæ infanti ipsi domicilium fuerat, erexit, ejusque in templo Cor suum condi jussit. In Germania nostra primus Otho Truchses Cardinalis Augustanus, Dilinganam Academiam ab se fundatam totam Petro Canisio, Societatiq̃ue permisit. Eum secutus est Serenissimus Carolus Austrius Archidux, Ferdinandi I. filius, Maximiliani II. frater, qui anno MDLXXXVI. Græcii in Stiria, Academia ab se munifice institutæ, ac locupletatæ Societatis homines rectores, & magistros delegit. Quem nuper imitatus est ejus filius Leopoldus Passaviensis, & Argentoratensis Antistes, posito Molles hemii in Alsatia publico Societatis Gymnasio. Horum tantorum Principum exemplo, Princeps Illustrissime, cum hanc Academiam, quæ populis dititionis tuæ æternæ salutis præsidium, & immortale ornamentum esset, meditareris, fecit vetus illa, totque illustribus promeritis testata in hujus Societatis homines benignitas, & gratia, ut non alios ei præficiendos putares. Nimirum ut flumina à modicis orta principiis, quo longius à capite recedunt, hoc majora sumunt incrementa: ita, Princeps Illustrissime, conceptam jam inde ab anno MDLXXX. quo primum in hanc urbem pedem attulit, in hanc Societatem benevolentiam majoribus quotannis beneficiis cumulare non desinis. Cujus quidem benevolentia perpetuos socios, atque consortes habuisti admodum Reverendos, & Prænobiles Cathedralis Ecclesiæ Canonicos, quibus hæc Societas suorum in hac Urbe commodorum originem, ac progressum, cum summa grati ac memoris animi significatione acceptum se ferre profitetur. Illi enim sunt, qui eam primum ad spem religionis Catholicæ, vehementer eo tempore laborantis,

eri-

erigendam huc, ad conciones primum, deinde ad scholas quoque habendas advocarunt. Illi domum, quæque ad victum, & cultum pertinent tot Sociis, ac patribus, quot ante hic versati sunt, quam ad Collegii formam redigerentur, certis vectigalibus, perpetuis attributis, liberaliter & abunde providerunt. Illi gravissimis decretis Societatis famam, & commoditatem contra adversarios, atque adeo, anno MDLXXXIII. contra ipsum quoque Principem, aliter, ac nos de religione sentientem, qui missis legatis, Patribus Scholas interdici cupiebat, gravissimis sententiis, decretisque tutati sunt. Denique illud natalibus, & dignitate amplissimum Collegium nunquam defuit, societati ara quædam esse atque perfugium: nunquam favere studiis: nunquam labores sublevare: nunquam gratiam, & patrocinium impendere. Itaque hoc natali Academia nostræ, Princeps Illustrissime, intelligis opinor officii nostri esse, horum quoque, quibus illa primam quasi stirpem suam debet, amplissimorum, ornatissimorumque Procerum, non sine gratiis, & beneficentiæ laude meminisse. Atque cum omnium semper erit dulcis, ac jucunda memoria, tum vero præcipue illorum, qui primis illis temporibus plurimum in accersenda, fovenda, tuenda Societate laborarunt. In his familiam ducebant Henricus de Meschede Decanus, Melchior à Plettenberg Camerarius, Guilielmus Schilder Scholasticus, quos precamur, ut Deus immortalis felicitate remuneretur. Ex iis vero, qui etiamnum suam nobis lucem impertiunt, occurrunt duo hujus Ecclesiæ lumina admodum Reverendi & nobiles DD. Walterus Brabeck Præpositus, & Arnoldus ab Horst Decanus, qui, ut sunt omni eruditionis & prudentiæ laude florentes, ita nullum faciunt finem præclara studia suis opibus, & favore adjuvandi, ac propagandi. Ejus adeo rei in Academia, monumentum semper erunt duæ turres, magnis utriusque impensis ita constructæ, ut Academica juvenus ne pedem quidem inferre possit in Gymnasium, quin horum præstantissimorum

Ecclesiæ Procerum recordetur. Meministi enim, Princeps Illustrissime ejus diei, cum primum hujus novi gymnasii fundamenta sunt jacta, quo die hi duo Ecclesiæ nostræ summates, in amplificando Dei honore, dignitate Patriæ, commodis juventutis, Principem suum, & Antistitem honesto, jucundoque certamine æmulantes, perpetuum hujus suæ in bonas litteras voluntatis in ipsis quoque saxi, & muris, his turribus ædificandis, monumentum extare voluerunt. Video me jampridem, Princeps Optime, abuti patientia tua, qui orsus tibi gratulari, ad Canonicorum cœtum deflexerim. sed nimirum non decebat hodie Academiam THEODORIANAM, hoc suo natali, illius splendidissimi Collegii oblivisci, cujus suffragiis factum est, ut Theodorus Theodorianæ Academiae parens esse posset. Nam cum inter eos tot essent præstantissimi viri litterarum, Societatis, avitæ religionis omnes amore inflammati, videntur singulari Dei nutu eum Principem elegisse, qui unus cum omnium ardore, ac zelo patriam facere posset. Quid enim illi collato studio, communicatisque consiliis ad amplificationem bonarum artium optare potuissent, quod non sit in tuo principatu perfectum? Dolebant quidam arctius Societatem habitare, quam ut plures liberalium disciplinarum magistros, aliosque divinæ rei operarios capere posset. Tu, Princeps Optime, simulatque ad Ecclesiæ gubernacula accessisti, dedisti operam, ut hunc idoneum maxime sacris functionibus locum nancisceretur. Dolori erat multis piis hominibus hoc D. Joannis Apostoli templum, quod antea fuerat quædam exquisitæ pietatis officina, duodecimum jam annum profanorum artificum strepitu personare. Confestim magno ære ab iis, quibus venundatum erat, redemptum VI. Idus Quinct. anni MDXCII. Societati tradidisti, eamque donationem Clemens VIII. Pont. Max. eodem anno IX. Kalend. Novemb. confirmavit. Desiderari quoque videbatur à nonnullis, ut Societas, in hac Urbe non temporariam duntaxat sedem, sed stabile justumque

que Collegium haberet. Id vero, insigni accessione ad priora vectigalia facta, cum ejus quoque foundationis Clemens Octavus auctor factus esset, non longo intervallo perfecisti. Quid quod, dirutis veteribus ædibus, quæ erant circum hoc templum, novas, laxas, firmas, & prope, quam ferat religiosorum hominum captus, augustiores, maximis impensis ædificare es aggressus? Itaque cum hæc Urbis, si ulla alia, sæpe vastata, ac fœdata incendiis, veteres illas magnificas, cujusmodi olim fuisse accepimus, jam pridem desideret, cœpit ab hac præsertim excelsa, & quadrata turri, qua Collegium ornasti, non nihil pristini recuperare splendoris. Nihil dico de Bibliotheca cum aliis, tum præcipue sanctorum Patrum voluminibus perquam ornata: Nihil vel de Organo non minus oculis, quam auribus jucundo: vel de hoc marmoreo pietatis tuæ in ara maxima monumento, quibus rebus hoc templum mirifice decorasti: Nihil de suburbano sacello B. Virginis quod Romanum vocant, quod, ut sodalium ejusdem Divæ pietati faveres, tuamque quæ sane est in Matrem Dei eximia, demonstrares, tuis opibus instauratum, & locupletatum Societati possidendum, curandumque tradidisti. Mihi certe videtur, Princeps Optime, adhuc fuisse inter Dei in te, & tuam in nos benignitatem, jucundum quoddam, decorumque certamen. Nam cum ille plures, ac plures usque ad hanc ætatem annos tibi largiretur, neque ullum effluere sineres sine aliquo vel in res divinas, vel bonas litteras liberalitatis documento, nimirum diu vivendo, diu vivere meruisti. Inter alia vero gratissimum Societati, & Ecclesiæ in primis salutare illud munus accidit, cum domum probationis in hac Urbe Societati, idoneis vectigalibus instituisti, ubi religiosæ militiæ tiro-nes rudimentum ponerent, eamque pietatis ubertatem combiberent, quæ deinde cum bonis artibus conjungentes, ad plurimorum mortalium salutem longe lateque derivarent. Jam videbantur tua in nos beneficia ad id fastigium pervenisse, ut nihil accedere posse videretur, cum

tu, Princeps Optime, ordiris novæ molis fundamenta jacere. Nova sublimiorum doctrinarum professoribus alendis perpetua vectigalia constituis: das litteras ad Pontif. Max. atque Cæsarem, quibus jus condendæ Academiæ flagitas: extruis hoc elegantissimum, commodissimumque Gymnasium: quod Deus bene evenire jubeat: Societati Jesu Academiam Theodorianam tradis atque commendas. Pro quo intelligit illa quidem quantas tibi, Princeps beneficentissime, gratias debeat, sed quoniam hoc ejusmodi beneficium est, quod non solis verborum officiis compensari possit, sed quod acrem industriam, assiduos labores, continuas prope lucubrationes, atque vigiliis desideret, Deum immortalem orat & obsecrat, ut qui tibi hujus instituendæ Academiæ est auctor, idem omnibus qui sunt, quique post aliis erunt in annis, Societatis Professoribus, & magistris eum studendi, docendique ardorem injiciat, eam constantiam, roburque tribuat, eam vim & lumen ingenii, & quod caput est, eas pietatis virtutisque copias, ut semper huic tuæ in divinum honorem, Reip. utilitatem, juventutis commoda præclaræ voluntati aliqua ex parte respondeant.

CAPUT VIII.

Gratia Academica juventutis nomine.

Quid vero, Princeps Illustrissime, huic florentissimæ
 juventuti hodie animi credis esse? quantis incedere
 lætitiis? quam faustiste precationibus prosequi? Pa-
 lam enim iis litteris, quibus hodiernæ celebritati diem di-
 xisti, professus es, eorum præcipue te utilitati instituenda
 Academia consulere voluisse. Ubi illud etiam pronun-
 cias: Spem omnem instaurandæ, atque ad pristinum
 decus revocandæ Reip. hoc quidem tempore in recta
 tenerioris ætatis educatione positam esse. Quod
 tamen aliorum quoque sapientum hominum sit judici-
 um, putant sibi tamen in quodam eximii honoris loco
 ducendum, quod à tam laudato Principe tanti fiunt, ut
 redintegratio salutis, ac dignitatis publicæ, ab se potissi-
 mum expectetur. Quod si dictum duntaxat abs te esset,
 deberet sane cujuslibet quamvis remissi ac desidis adole-
 scentis animum ad teneram suam ætatem, omnibus, qui-
 bus optas, bonis artibus excolendam permovere. Jam
 vero postquam perpetua triginta annorum liberalitate, &
 cura id egeris, ut juventutis studia inflammares, atque ad-
 juvares, qui his non movebitur, eum merito lapidem ha-
 bendum arbitrantur. Hodiernus sane dies satis ostendit,
 quam sint cum præteritis tuis meritis, tum hujus A-
 cademiæ fundatione ad omne laudabilem studiorum de-
 cus erecti. Quanquam enim ingenue confitentur nihil
 se dignum hac tua Celsitudine, nihil tuis virtutibus, nihil
 tot beneficiis præstare posse, tamen non ignari ab arbore,
 quam nunc primum plantaveris, ante flores esse repeti-
 turum quam fructus; atque adeo voluptatem, quam o-
 lim fructus sunt allaturi, jam ex ipsis floribus præceptu-
 rum; confidunt fore, ut sua studia, quamvis tenuia, &
 quasi immatura, jucunda tibi accidant. Certe parietes,
 nisi quid me fallit, omni versuum genere convestiti: ar-
 cus, atque emblemata plena ingenii: scenæ apparatus:

Plinius
Lib. 18.
cap. 6.

Astronomicæ concertationes à nobilissimis adolescentibus, & Mathematicarum disciplinarum amantissimis susceptum: Theses de Philosophia naturali propositæ, aliæque de eodem genere, illustria quædam emolumenta brevi hanc Academiam allaturam esse Reipub. pollicentur. Atque utinam fieri posset, ut dum stabit, perpetuo te salvo & incolumi frui posset. Sane experiremur verum esse, quod ab agricolis dicitur: *Fertilissimum in agro esse oculum domini.* Nunc, quod proximum est, vota assiduo faciemus, ut Deus immortalis maxima, atque uberrima apud cœlestes tuis beneficiis præmia jam nunc comparet, sed quo diutius cum Ecclesiæ, tum huic novellæ Academiæ profis, sero te ad ea fruenda discedere patiat. Apud posteros vero, tuam vicem obibit hæc tua effigies in Gymnasii atrio posita, cui ascribi voluisti: Te affectu, zelo, que boni publici qua Religione, qua Sapientia procurandi, propagandique, Religioni quidem Templum, Sapientiæ vero Gymnasium Academicum, Collegium, porro Patribus Societatis Jesu tanquam fidis utriusque thesauri dispensatoribus æternum consecrassè. Ex quo, cum ea quæ nunc in Gymnasio litteris operatur, tum ea, uti confido, quæ post futura est juvenus, intelliget: si hanc Academiam florentem videre, si tuæ optimæ voluntati obsequi, si beneficiis gratam gratiam referre volet, nunquam ab officiis religionis ac pietatis, nunquam à doctrinarum studiis, nunquam ab obsequio majorum esse discendum.

F I N I S,

Re-